

Националната държава става гето

Публикувано от **mOn** на **11.03.2010**

Националната държава става гето

(есе)

В края на XX век изглежда като че ли териториалният (френски) модел удържа победа над общностния (немски). Националната държава дегенерира до място на геополитическа, юридическа, икономическа или комуникационна сцена. Тя е онова, което просто е тук, не там, онова, на което си пространствено обречен.

Общностният аспект на нацията, мислена до неотдавна като семейство, като "свещен дълг на всеки" (Русо), днес прилича в най-добрия случай на антропологически куриоз. А в най-лошия намираме манипулация, противоречаща на правото на индивида да разполага със себе си. Защото вярата в изначални дългове, предхождащи човека, няма повече на какво да стъпи.

Възраждащите се общностни идеологии - етнически, религиозни, историко-героически - са изцяло реактивни, сиреч обърнати навън, зависими от онова, на което противостоят. Те действат според принципа на тероризма "ТИ отговаряй за последиците на моите действия" и трудно конституират автономни мрежи.

В този смисъл новият (псевдо) национализъм, залял света, е по-скоро послание, отколкото същност: разпадането на СССР, Чехословакия и Югославия показва, че националните разводи имат за цел не възстановяване на суверенитет, а по-бързото и изгодно негово загубване с вливането в Европа и НАТО чрез един вид въображаемо геополитическо изместване в западна посока. Случаят на "изоставените" Русия и донякъде Сърбия е обратният: те имат интерес да спират процеса на дрейф на запад, тъй като и без друго тях не ги искат там.

Впрочем такава тенденция вече имаше след втората световна война със създаването на наднационалните блокове, ограничаващи суверенитета на отделната държава. Тогава обаче вражеският блок все още мотивираше националноосвободителното въображение. Днес вече никакъв фантазъм не противостои на желанието на бедните да се приютят под крилото на богатите.

Защо общността е делегитимирана? Защото дозата насилие, нужна да поддържа неговото вътрешно сцепление, вече не може да се набавя. Повикът да се жертва нещо за нацията - за общото бъдеще на тази именно територия - все по-трудно се приема сериозно. Например касапниците в бивша Югославия и в Чечня бяха съпътствани от нечуван в историята процент на дезертиране от имперските армии. В Босна лееха кръв не патриоти, а главорези, уикендови бойци, които излизаха на етническо чистене както се ходи на лов, за да се върнат в неделя вечер при семействата и телевизорите си.

В повечето страни има консенсус относно професионализирането на армията. Все по-рядко се практикува принципът на задължителното разпределение на млади учители или лекари след дипломиране - една символична инвестиция в националната територия. Културните дейци, търсещи изява на световния пазар, разглеждат националните идиосинক্রазии като суровина за износ. В икономиката образованието, науката, дългосрочните инвестиции са заменени от мигновени финансови операции, извършващи се със скоростта на светлината.

Упадък на традиционното дарителство

Самият принцип на дара, който е в основата на всяка общност, е станала проблематичен. Може би тъкмо затова напред излиза декадентската фигура на филантропа - онзи, който компенсира изчезналата воля на поколенията да инвестират в бъдещето.

Една от причините за това е подмяната на дара и жертвата с псевдо дара на информацията. В националното пространство циркулират не дарове, както в реалните общности, а съобщения, не жертви, а разкази за жертви.

Във "Въображаеми общности" Бенедикт Андерсън показва как циркулацията на определен тип информация създава нацията. В известен смисъл "Media is the message", тъй като важното е не какво ти се дава всеки ден като информация, а самият факт, че ти се дава. (В даровия обмен фактът на даряването е по-важен от конкретното съдържание на дара.)

Така информационният дар, върху който е построена "въображаемата общност" на нацията съдържа един двоен парадокс: не го губиш, когато го даваш; не го изконсумираш, когато го получаваш. Във всяка конкретна ситуация аз сякаш давам/получавам информация (учител и ученик, журналист и читател...). Всъщност обаче информацията преминава през мен, без да скрепи уникалното взаимоотношение, както това би следвало да прави дарът.

Да бъде преживявана нацията като общност, е възможно само при определена информационна стратегия - при едно системно превръщане на информацията в рядка стока. (Ако това, което даваш, се намира лесно, дарът няма стойност.) Но рухването на информационните бариери и връщането към една сякаш средновековна норма на всеобща преводимост - реваншът на алегорията над символа - е и краят на общностния симулакрум, наричан нация.

В тази призма може да се види и проблемът на езика: разпродтранението на английския и на Интернет по цял свят е знак за рухването на тези бариери.

Периферията по-голям патриот от центъра

Нацията е ефект на неравномерното развитие на капитализма, пораждащо напрежение между център и периферия. В този смисъл има повече нация по периферията, отколкото в центъра. Повече в Германия, отколкото във Франция, повече в Македония, отколкото в България и т.н. В периферията по-често се използва личното местоимение "ние", повече се разсъждава кои сме, защо сме, какво сме дали на света.

Винаги - периферната - нация (изключения са двете стари нации: Франция и Англия) едновременно модернизира и се противопоставя на модернизацията. Модернизира - защото всички усилия на националните институции са съсредоточени върху догонването и подражанието на другите. Противопоставя се - защото нацията е и колективна защита срещу опасностите на онази победа на настоящето над миналото, каквато е модернизацията. (Именно нацията е гарантът и моралната рамка на преразпределителни механизми като социалните осигуровки, широкия достъп до образованието и културата и т.н.)

В съвременния свят съотношението между център и периферия е променено. Преди метрополията експанзираше към периферията, колонизираше, експлоатираше, потискаше. Сега периферията нахлу в метрополията; третият свят е проникнал в самото сърце на Берлин или Амстердам, а наместо да се борят за национално освобождение периферните народи се чудят как да привлекат инвестиции според известната шега: само едно е по-лошо от това да бъдеш експлоатиран - това да не бъдеш експлоатиран.

Модерността е преход от вертикална имитация (обърната към предците) към хоризонтална имитация (обърната към връстниците, към съседите). Днес самият предмет на имитация за периферните нации е друг. Те вече нямат пред себе си модела на нацията субект, преследваща цели и идеали, а този на нацията вместилище, оградена от различно пропускливи бариери. Но ако вместилищата на богатите нации могат да се определят като съсредоточие на привилегии, естествени като добрия климат, тези на периферията също така естествено се превръщат в гета.

Старото напрежение между център и периферия е заменено от напрежението между мрежи и региони. В този смисъл България се залъгва все още, че е нация, макар периферна. Тя се превръща в регион, и този за съжаление в регион - гето, чиято основна характеристика е нежеланието на Европа да го интегрира.

Смъртта на високопарния език

Нацията се опира на собственото си ставане. Трябва да бъде отхвърлена някаква другост, за да се възцари онази инцестна иманентност, в която е същината ѝ.

Тази стратегия има две посоки: освобождението от вътрешен подтисник или защитата от външни врагове. Потисника - император, монарх, окупатор - вече го няма. Неговият приемник днес обсипва периферната нация с хуманитарни дарове, развива демокрацията, стабилизира валутата,

гарантира неприкосновеността на границите и т.н.

С това възможността за героическа автолегитимация на националната държава става проблематична. Освободени от потисниците и защитени от външните врагове в света на миролюбивия консенсус след края на студената война, нациите няма откъде повече да черпят жизнена енергия.

Народът - понятие, несъществуващо в правото - се оказва по хегелиански в началото на онзи процес, който трябва да го произведе. Народът е в дълбоката си структура понятие трансгресивно (а именно народите създават модерните нации).

Трансгресията в света на "мекия консенсус" вече не може да влезе във високия език под формата, да речем, на революционна идеология. В модерния свят, който по американски е до крайност регламентиран юридически трансгресията е просто престъпление. По същия начин жертвата има финансов израз, а участието в общност е въпрос на договаряне, както записването в клуб.

Лишен от висок език, народът губи референта на големите си разкази и не може да се конституира като колективен субект. Тогава наместо нация - териториализирана форма на преразпределение и солидарност - той поражда неформални мрежи, криминализирани в различна степен. Наместо разкази за освобождение и борба с враговете в националното пространство сред нарастващо безразличие циркулират един вид криминални хроники, разкази за това как другите са прекрачили забраните, как са си създали общност против закона.

Националната държава

Powered by

Bukvar.bg

Image not found

© 2010-2024